

Nd.

564. Frumvarp til laga

[275. mál]

um skipan gjaldeyris- og viðskiptamála.

(Lagt fyrir Alþingi á 100. löggjafarþingi 1978—79.)

1. gr.

Innflutningur á vörum til landsins skal ekki háður leyfum, nema annað sé ákveðið í sérstökum lögum, svo og reglugerðum eða auglýsingum, sem ríkisstjórnin setur samkvæmt heimild í lögum þessum, að höfðu samráði við Seðlabanka Íslands.

Fjármagnsgreiðslur svo og þjónustugreiðslur til annarra landa skulu háðar reglum, sem ráðuneytið setur í reglugerð.

Ríkisstjórnin hefur heimild til að setja skilyrði um innflutning og gjaldeyris-sölu, er nauðsynleg kunna að vera vegna viðskiptasamninga eða af öðrum ástæðum.

2. gr.

Að svo miklu leyti, sem vöruinnflutningur er háður innflutnings- og gjald-eyrisleyfum, annast viðskiptaráðuneytið útgáfu þeirra. Sama gildir um útgáfu annarra gjaldeyrisleyfa.

Seðlabankinn skal vera til ráðuneytis um framkvæmd þessara mála, og getur ráðuneytið falið honum ákvörðunarvald um einstaka þætti þeirra. Ráðuneytið getur og falið gjaldeyrisbönkunum framkvæmd úthlutunar leyfa og önnur störf í því sambandi.

Heimilt er og að setja á fót sérstaka samstarfsnefnd ráðuneytis, gjaldeyrisviðskiptabanka og Seðlabanka til þess að fjalla um þau mál, sem um getur í þessari grein, svo og önnur mál eftir því sem ráðuneytið telur ástæðu til.

3. gr.

Óheimilt er að tollafgreiða vörur, sem háðar eru leyfisveitingum, nema tilskilin leyfi séu fyrir hendi. Eigi má heldur tollafgreiða vörur, nema staðfesting gjaldeyrisbanka liggja fyrir um það, að greiðsla hafi verið innt af hendi eða greiðsla tryggð með öðrum löglegum hætti, t. d. með lántöku eða greiðslufresti. Seðlabankinn setur nánari reglur um það, hvernig slíkum yfirlýsingum skuli háttað.

Gjaldeyrisbankar mega ekki láta af hendi gjaldeyri, nema viðkomandi greiðsla sé heimil eða leyfi fyrir hendi, er gefið sé út samkvæmt lögum þessum eða reglugerðum.

4. gr.

Allur erlendur gjaldeyrir, sem innlendir aðilar eiga eða eignast fyrir seldar vörur, þjónustu eða á annan hátt, skal seldur eða honum skilað gjaldeyrisviðskiptabanka innan eðlilegs frests frá því að hann er kominn eða gat komist í umráð eigna eða umboðsmanns hans.

Þó er heimilt að leggja gjaldeyri inn á sérstaka reikninga hjá gjaldeyrisviðskiptabönkum, sem opnaðir hafa verið samkvæmt reglum, sem viðskiptaráðuneytið hefur sett.

Gjaldeyrisviðskiptabönkunum er heimilt að varðveita þann gjaldeyri, sem þeim er seldur. Þó skulu þeir selja Seðlabankanum þann gjaldeyri, sem umfram er eðlilegar viðskiptaþarfir þeirra, ef Seðlabankinn telur nauðsyn bera til.

Gjaldeyriseftirlit Seðlabankans getur veitt undanþágu frá reglum 1. málsgreinar, svo og leyft tilteknum aðilum að eiga reikninga í erlendum gjaldeyri utanlands og nota gjaldeyristekjur sínar til að inna tilteknar greiðslur af hendi, samkvæmt nánari reglum, er ráðuneytið setur.

Ráðuneytið setur heildarreglur um ákvæði 1.—4. málsgreinar í reglugerð, þar á meðal reglur um innlenda gjaldeyrisreikninga.

5. gr.

Um rétt viðskiptabanka til að versla með erlendan gjaldeyri fer eftir lögum um Seðlabanka Íslands.

Gjaldeyrisviðskiptabankarnir skulu annast framkvæmd þeirra verkefna, sem þeim eru falin samkvæmt lögum þessum, reglugerðum eða fyrirmælum settum samkvæmt þeim, þar á meðal skýrslugerðir og eftirlitsstörf. Ber þeim m. a. að veita gjaldeyriseftirlitinu upplýsingar, er nauðsynlegar eru til eftirlits með gjaldeyrisráðgjafi, og fara að fyrirmælum þess við eftirlitsstörf.

6. gr.

Gjaldeyriseftirlit Seðlabankans skal fylgjast með því, að erlendum gjaldeyri sé skilað til bankanna og erlendur gjaldeyrir, sem bankarnir selja, sé notaður eins og til var ætlast. Einnig ber því að fylgjast með þeim gjaldeyrisviðskiptum, sem heimiluð eru án milligöngu banka. Gjaldreftirlitið starfar jafnframt samkvæmt ákvæðum V. kafla laga nr. 10 1961 um Seðlabanka Íslands.

Gjaldeyriseftirlitið fylgist með innflutningi fjármagns til landsins.

Hlutaðeigandi aðilum er skylt að gera gjaldeyriseftirlitinu fullnægjandi grein fyrir gjaldeyrisviðskiptum sínum og veita því nauðsynlegar upplýsingar þar að lútandi. Gjaldreftirlitið getur krafist allra upplýsinga, sem nauðsynlegar eru vegna starfsemi þess, og kvatt á sinn fund menn til munnlegrar skýrslugjafar. Enn fremur hefur það rétt til að kanna reikninga og bókhald, svo og að framkvæma á starfsstað nauðsynlegar athuganir.

Gjaldeyriseftirlitið getur í starfi sínu krafist hvers konar upplýsinga, aðgangs og afhendingar á skjölum frá öðrum opinberum aðilum, þar á meðal frá skatt-, toll- og verðlagsyfirvöldum. Því er og heimilt að veita sömu aðilum upplýsingar og afhenda þeim gögn, sem þeim eru nauðsynleg til eftirlits.

7. gr.

Þrátt fyrir ákvæði 1., 2. og 3. gr. getur Seðlabankinn við óvenjulegar aðstæður, svo sem þegar óvissa ríkir í gjaldeyrisáttálum innanlands eða utan, einhliða fellt niður gengisskráningu.

Gjaldeyrisbönkunum er þó heimilt að annast nauðsynlegar yfirlýsingar meðan gengi er ekki skráð, enda sé áskilin hæfileg trygging í samráði við Seðlabankann við afhendingu gjaldeyrisins og gengið endanlega frá greiðslu fyrir hann strax og gengi hefur verið skráð að nýju.

8. gr.

Innlendum aðilum er óheimilt að kaupa fasteignir erlendis eða erlend verðbréf, nema að fenginni heimild Seðlabankans.

Innlendir aðilar, sem eiga eignir erlendis, svo sem fasteignir og verðbréf, skulu skrásetja þær hjá gjaldeyriseftirlitinu.

Ráðstöfun á andvirði eigna þessara og tekjum af þeim er háð samþykki Seðlabankans.

9. gr.

Seðlabankanum er heimilt að setja reglur um útflutning og innflutning peninga-seðla og hvers konar myntar, minnispeninga, gulls og annarra dýrra málma, enn fremur skuldabréfa, verðbréfa og hvers konar skuldbindinga, sem hljóða á greiðslu í íslenskum eða erlendum gjaldeyri. Skulu slíkar reglur auglýstar í Lögbirtinga-
blaðinu.

10. gr.

Gjaldeyrisviðskiptabönkunum er heimilt að semja um yfirdráttarheimildir til skamms tíma hjá erlendum bönkum. Skulu þeir gera Seðlabankanum grein fyrir þeim samningum, svo og ráðuneytinu, ef þess er óskað. Notkun slíkra yfirdráttarheimilda skal ekki vera meiri en sem svarar erlendum innstæðum viðkomandi banka á sama tíma, nema að því leyti, sem viðskiptaáttæður krefjast um skamma hríð. Seðlabankinn getur þó veitt undanþágu frá þessu, ef sérstakar áttæður eru fyrir hendi.

11. gr.

Gjaldskrá bankanna um þóknunir fyrir gjaldeyrisviðskipti skal samin og útgefin af Seðlabankanum í samráði við gjaldeyrisviðskiptabankana og birt í Lögbirtinga-
blaðinu.

12. gr.

Ekki mega opinberir aðilar né einkaaðilar semja um að taka lán erlendis, nema með samþykki ríkisstjórnar. Til lána telst í þessu sambandi einnig hvers konar greiðslufrestur á vörum og þjónustu svo og leigusamningar, sjá þó 2. málsgrein.

Viðskiptaráðuneytið setur, að höfðu samráði við Seðlabankann, reglur um erlendar lántökur til lengri eða skemmri tíma, þar með talið stutt vörukaupalán.

Lántökur gjaldeyrisviðskiptabanka erlendis til að endurlána innlendum aðilum, svo og aðrar lántökur en þær, sem nefndar eru í 10. gr., skulu háðar ákvæðum þessarar greinar.

Um heimildir Seðlabankans til að taka lán erlendis fer eftir ákvæðum 20. gr. laga nr. 10/1961.

13. gr.

Ráðuneytinu er heimilt að ákveða að ekki megi bjóða, selja eða flytja vörur til útlanda, nema að fengnu leyfi. Útflutningsleyfi getur ráðuneytið bundið skilyrðum, sem nauðsynleg þykja.

Útflytjendur eru skyldir að veita ráðuneytinu þær upplýsingar, sem það óskar, um allt er varðar sölu og útflutning vara, sem seljast eiga til útlanda.

14. gr.

Innheimta má af gjaldeyris- og innflutningsleyfum allt að 2% gjald af fjárhæð leyfa. Ríkisstjórnin ákveður, hvernig gjaldi þessu skuli varið.

15. gr.

Gjaldeyriseftirlitinu er heimilt að stöðva tímabundið gjaldeyrissölu til þeirra aðila, sem að þess mati hafa brotið settar gjaldeyrisreglur, þar á meðal um skilaskyldu, notkun erlends gjaldfrests, skýrslugerð og önnur atriði, er gjaldeyrisviðskipti varða. Ákvörðun um þetta má áfrýja til ráðuneytisins, en slíkt málskot stöðvar þó ekki framkvæmd ákvörðunar. Gjaldeyriseftirlitið tilkynnir gjaldeyrisviðskiptabönkunum ákvörðun um stöðvun gjaldeyrissölu.

16. gr.

Þeim, sem annast framkvæmd þessara laga, er bannað, að viðlagðri ábyrgð, skv. ákvæðum almennra hegningarlaga um opinbera starfsmenn, að skýra óviðkomandi mönnum frá þeim atriðum, sem þeir verða áskynja um í starfi sínu og leynt eiga að fara, sbr. þó ákvæði 4. mgr. 6. gr.

17. gr.

Sá, sem gefur aðilum, sem annast framkvæmd þessara laga, rangar skýrslur, skal sæta refsingu skv. 15. kafla almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

Brot gegn ákvæðum laga þessara og reglum settum samkvæmt þeim varðar sekt um allt að 15 millj. kr. Ef miklar sakir eru eða brot ítrekað, má auk sektar dæma sökunaut í varðhald eða fangelsi allt að fjórum árum. Þá má svipta hann atvinnurétti, sbr. 68. gr. almennra hegningarlaga, um stundarsakir eða fyrir fullt og allt. Uptaka eigna samkvæmt 69. gr. almennra hegningarlaga skal og heimil vera.

Mál út af brotum á lögum þessum fara að hætti opinberra mála.

18. gr.

Ráðuneytið setur með reglugerðum nánari ákvæði um framkvæmd þessara laga.

19. gr.

Lög þessi taka gildi 1. sept. 1979. Jafnframt falla úr gildi lög nr. 30 frá 25. maí 1960, um skipan innflutnings- og gjaldeyrismála o. fl.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Löggjöf um skipan gjaldeyris- og innflutningsmála á langa sögu hér á landi og nær aftur til fjórða áratugsins.

Síðast voru sett lög nr. 30/1960 um þessi mál og hafa þau síðan staðið óbreytt að mestu á níttjanda ár. Frumvarp til laga um þessi efni var flutt á þingi 1970—71, en náði ekki fram að ganga. Er því talið æskilegt að endurskoða löginn nú, þegar mörg ákvæði eru orðin úrelt, auk þess sem þörf er margra nýrra ákvæða.

Árið 1960 var innflutningsskrifstofan lögð niður og bönkum þeim, sem hafa með höndum kaup og sölu á erlendum gjaldeyri, falin meðferð leyfamála, eftir þeim reglum, sem ríkisstjórnin setti.

Bankarnir settu á fót skrifstofu, sem kölluð hefur verið gjaldeyrisdeild banka-anna. Stefnumótun í gjaldeyrisráðuneytinu á grundvelli laganna og í samráði við Seðlabankann. Í gjaldeyrisdeildinni hefur myndast samstarfsvettvangur um afgreiðslu mála með aðild Landsbanka, Útvegsbanka, ráðuneytisins og Seðlabanka. Dagleg stjórn deildarinnar hefur verið í höndum fulltrúa Landsbanka og Útvegsbanka. Hefur heildarstarfslið verið um 20 manns. Hluti gjaldeyrisbeiðna fer til deildarinnar, áður en afgreiðsla fer fram, svo sem ýmsar umsóknir vegna gjaldfrests, ferðalaga, fjármagnsyfirfærslna, náms- og sjúkradvalar svo eitthvað sé nefnt. Áætlað er, að kostnaður við rekstur deildarinnar verði um 120 millj. kr. á þessu ári. Er hann tekinn af leyfisgjöldum. Til ríkissjóðs er áætlað að gangi á þessu ári 350 millj. kr. af sama gjaldstofni, skv. fjárlögum, er afgreidd voru í desember s. l.

Heiti laganna í frumvarpinu hefur verið breytt þannig, að í stað innflutnings- og gjaldeyris mála í lögum nr. 30/1960 er nú talað um gjaldeyris- og viðskiptamál, og er það eðlilegt, þar sem lögín taka bæði til inn- og útflutnings.

Aðalefnisþættir frumvarpsins eru þessir:

Í 1., 2. og 3. grein er fjallað um stefnumótun, verkaskiptingu, vöru- og tollmeðferð o. fl.

Í 4. gr. er fjallað um skilaskyldu gjaldeyris, innlenda gjaldeyrisreikninga og fleiri atriði í því sambandi.

Í 5. gr. er fjallað um þátt gjaldeyrisviðskiptabanka og skyldur þeirra m. a. við gjaldeyriseftirlit.

Í 6. til og með 11. grein er fjallað um ýmis störf, sem gjaldeyriseftirlitið hefur með höndum, svo og ýmis verkefni og heimildir Seðlabankans við skipan þessara mála. eru í þessum hluta frumvarpsins ýmis ákvæði um framkvæmd gjaldeyris mála og eftirlit, lántökur gjaldeyrisviðskiptabanka, gjaldskrá um erlend viðskipti o. fl.

Í 12. gr. er fjallað almennt um erlendar lántökur.

Í 13. gr. er fjallað um útflutningsleyfi.

Síðan er fjallað í 14. til 19. gr. um ýmis önnur ákvæði og viðurlög, þar á meðal leyfisgjöld, heimild gjaldeyriseftirlitsins til að stöðva tímabundið gjaldeyris sölu o. fl.

Aðalstefnuýfirlýsing laganna er að finna í 1. grein frumvarpsins. Hún er á þá leið, að vöruinnflutningur sé ekki háður leyfum nema í undantekningartilfellum skv. reglum, sem ráðuneytið kann að setja. Ráðuneytið hefur áfram heimild til sérstakra aðgerða í 3. mgr., sem er hliðstætt ákvæði og verið hefur. Gert er ráð fyrir því í 2. mgr., að aðrar yfirfærslur en vegna vara, þ. e. vegna fjármagnsflutninga og þjónustugreiðslna, verði háðar reglum, sem ráðuneytið setur. Í núgildandi lögum er beinlínis tekið fram, að þessar greiðslur séu háðar leyfum.

Í 2. gr. eru ákvæði um breytingar á gildandi fyrirkomulagi við framkvæmd laganna. Er gert ráð fyrir að viðskiptaráðuneytið fari með úthlutun leyfa að svo miklu leyti, sem vöruinnflutningur er háður þeim. Sama gildir um útgáfu annarra gjaldeyrisleyfa, en þar er átt við leyfi vegna fjármagnsflutninga og þjónustugreiðslna. Þá er í 2. mgr. gert ráð fyrir því, að Seðlabankinn sé til ráðuneytis um framgang þessara mála, og getur ráðuneytið falið honum ákvörðunarvald um einstaka þætti. Það getur og falið gjaldeyrisbönkum framkvæmd úthlutunar leyfa í umboði þess og önnur störf í því sambandi. Ákvæði frumvarpsins miða að því að taka upp líka stefnu í þessum málum og er á Norðurlöndum. Verða afgreiðslum gjaldeyrisviðskiptabanka veittar rýmri heimildir en verið hefur til að afgreiða gjaldeyrisumsóknir jafnóðum eftir föstum reglum. Þarf þá afgreiðsla ekki að tefjast við það að hera verulegan hluta gjaldeyrisbeiðna undir sérstaka nefnd, svo sem verið hefur.

Þá eru gjaldeyrisviðskipti, bæði kaup og sala, orðin það viðamikil, að fyrir dyrum stendur að taka upp reiknistofufærslu á þeim. Skapast um leið möguleiki til þess að hafa nauðsynlegt eftirlit með viðskiptunum, að því leyti sem það er talið gagnlegt, og yrði það mjög auðveldað, en jafnframt dregið úr mikilli vinnu við spjaldskrár og skýrslugerð, sem til þessa hefur verið unnin við gjaldeyrisdeild

bankanna. Með tölvuvinnslu fást skjótari og öruggari upplýsingar til stefnumótunar og eftirlitsstarfa.

Ekki er gert ráð fyrir verulegum breytingum á reglum, er varða tollafgreiðslu vara, og er um það fjallað í 3. gr. frumvarpsins.

Í 4. gr. eru mikilvæg ákvæði um skilaskyldu gjaldeyris. Eru þar gerðar nokkrar breytingar, m. a. með því að gera greinarmun á sölu- og skilaskyldu gjaldeyris. Ennfremur er ákvæði, þar sem reglugerðarheimildir eru lögfestar um tilvist innlendra gjaldeyrisreikninga, með því að gjaldeyristekjur einkaaðila, sem ekki eru af viðskiptatoga, nema umboðslaun, megi leggja inn á slíka reikninga, skv. nánari ákvæðum í reglugerð.

Þá er í sömu grein ákvæði um heimildir gjaldeyrisviðskiptabanka til að varðveita þann gjaldeyri, sem þeim er seldur. Er það afleiðing þeirrar starfsemi, sem gjaldeyrisviðskiptabankarnir reka með kaupum og sölu á gjaldeyri, að þeir geta eignast innstæður erlendis. Innstæður, sem þeir eignast erlendis umfram eðlilegar viðskiptaþarfir, verður að skoða sem hluta af þeim gjaldeyrisvarasjóði, sem landið ræður yfir. Alla jafna verður að gera ráð fyrir, að gjaldeyrisviðskiptabankarnir varðveiti slíkar innstæður sjálfir, en þó verður að telja nauðsynlegt, að Seðlabankinn, sem er falið það hlutverk skv. lögum að varðveita gjaldeyrisvarasjóð landsins, geti fengið keyptan slíkan gjaldeyri, ef hann telur nauðsyn hera til, vegna ástands gjaldeyris mála, en að því miður ákvæði 3. mgr. 4. gr. frumvarpsins.

Fastar er að orði kveðið í 5. gr. um upplýsingaskyldu gjaldeyrisviðskiptabanka, svo og skyldur þeirra við gjaldeyriseftirlitið.

Þá hefur þótt nauðsynlegt að gefa gjaldeyriseftirlitinu allviðtækar nýjar heimildir í starfi sínu, sbr. 6. gr. Vakin er sérstök athygli á 4. mgr. hennar um gagnkvæma upplýsingaskyldu opinberra aðila, þar á meðal skatt-, verðlags-, töllyfirvalda og gjaldeyriseftirlitsins. Visast í því sambandi til breytingar á skattalögum, sem gerð var með 4. gr. laga nr. 63/1977.

Ástand á gjaldeyrisörkuðum utanlands og innan hefur á undanförnum árum ekki ætíð verið svo tryggt sem skyldi. Er því mjög gagnlegt, að ákvæði sé í lögum, sem heimilar að grípa til sérstakra ráðstafana, þegar óvissuástand skapast. Eru ákvæði um það í 7. gr.

Í 10. gr. er fjallað um lántökur gjaldeyrisviðskiptabankanna erlendis. Þykir nauðsynlegt, að lántökur þeirra utanlands séu innan þeirra marka, sem eðlilegar viðskiptaþarfir krefjast, og jafnan ekki umfram það, sem svarar erlendum innstæðum viðkomandi banka á sama tíma. Er nauðsynlegt, að Seðlabankinn og ráðuneytið geti fylgst með slíkum lántökum viðskiptabankanna.

Almennt séð eru sett fram mörg nauðsynleg nýmæli í frumvarpinu, sem reynsla undanfarinna ára hefur sýnt, að vantar í gjaldeyrislöggjöf, bæði til þess að liðka afgreiðslur gjaldeyrisumsókna við bankana, þannig að einstaklingar og fyrirtæki verði ekki fyrir töfum með kaup á gjaldeyri, jafnhliða sem ýmis ákvæði eru sett í lögin, til styrktar nauðsynlegu eftirliti. Mjög gagnlegur samstarfsvettvangur er fyrir hendi milli ráðuneytis, Seðlabanka og gjaldeyrisviðskiptabankanna tveggja um þessi mál. Þó þykir gagnlegt að draga nokkuð úr einhliða áhrifum gjaldeyrisviðskiptabanka af daglegum afgreiðslum með því að auka aðild og afskipti ráðuneytis og Seðlabanka af daglegum málum. Mjög mikilvægt er, að gjaldeyrisríkið sé byggt í samræmi við stefnu ríkisstjórnar um framkvæmd efnahagsmála, innflutnings- og útflutningsmála á hverjum tíma. Jafnframt séu sett hrein og skýr ákvæði um verkefnaskipti þeirra helstu opinberra stofnana, sem um þessi mál fjalla. Frumvarpið stefnir almennt séð í þá átt að liðka afgreiðslur og létta þar með undir í viðskiptalífínu, með því að færa daglegar afgreiðslur í ríkara mæli inn í gjaldeyrisviðskiptabankana, og þeim gefnar hreinar og skýrar reglur um hvað þeir megi gera og hvað þeir megi ekki gera. Jafnframt og á hinn bóginn er áfram beitt nauðsynlegu aðhaldi og mörg ný ákvæði tekin upp til þess að styrkja framkvæmd þessara mála og sérstaklega gjaldeyriseftirlitsins.

Athugasemdir við einstakar greinar.

Um 1. gr.

Greinin er í aðalatriðum samhljóða 1. gr. gildandi laga nr. 30/1960 um skipan innflutnings- og gjaldeyrismála. Gert er ráð fyrir þeirri meginreglu, að gjaldeyrisyfirfærslur fyrir vörum séu ekki háðar leyfum, en um undantekningar frá þeirri reglu geti verið að ræða, og um þær verði sett ákvæði í reglugerðum og auglýsingum að höfðu samráði við Seðlabankann.

Fjármagnsgreiðslur til annarra landa, svo og þjónustugreiðslur, séu háðar reglum, sem ráðuneytið setur í reglugerð. Í núgildandi lögum segir, að greiðslur þessar séu háðar leyfum.

Þriðja málsgrein er samhljóða 2. mgr. 1. gr. laga nr. 30/1960. Í reynd hafa gjaldeyris- og viðskiptamál verið í höndum viðskiptaráðuneytisins, þó í lögum nr. 30/1960 sé talað um ríkisstjórnina í heild.

Um 2. gr.

Gert er ráð fyrir, að ráðuneytið fari með úthlutun gjaldeyris- og innflutningsleyfa, en Seðlabankinn verði til ráðuneytis um framkvæmdina, og má fela honum ákvörðunarvald um einstaka þætti hennar. Ráðuneytið getur og falið viðskiptabönkunum framkvæmd úthlutunar leyfa í umboði þess og önnur störf í því sambandi. Einnig er gert ráð fyrir heimild fyrir því að samstarfsnefnd ráðuneytis, gjaldeyrisviðskiptabanka og Seðlabankans starfi áfram. Eftir núgildandi lögum fara gjaldeyrisviðskiptabankarnir með alla almenna úthlutun gjaldeyris- og innflutningsleyfa eftir reglum, sem ríkisstjórnin setur og getur hún heimilað sérstökum trúnaðarmönnum úthlutun tiltekinna leyfa.

Um 3. gr.

Engin efnisbreyting er í greininni frá 3. gr. laga nr. 30/1960, sbr. 7. og 10. gr. reglugerðar nr. 70/1960 um skipan gjaldeyris- og innflutningsmála.

Um 4. gr.

Ákvæði um skilaskyldu gjaldeyris, sem nú er í 4. gr. laga nr. 30/1960 er í aðalatriðum óbreytt. Þó er nú í 1. mgr. greint á milli sölu- og skilaskyldu gjaldeyris. Þá hefur orðalagi verið breytt, þar sem í lögnum nr. 30/1960 er sagt, að gjaldeyri skuli seldur „án óeðlilegs dráttar“, en skilgreint í staðinn, að gjaldeyri sé seldur eða skilað „innan eðlilegs frests.“

Með reglugerð nr. 219/1977 var vissum aðilum heimilað að fullnægja skilaskyldunni með því að leggja gjaldeyri inn á innlenda gjaldeyrisreikninga. Þykir ástæða til, að í lög séu tekin heimildarákvæði um þetta.

Með innlendum aðilum í 1. mgr. er átt við aðila, sem hafa fasta búsetu hér á landi, burt séð frá ríkisfangi. Það á því einnig við útibú og systur-félög erlendra fyrirtækja, sem staðsett eru hér á landi.

Í 3. mgr. er gert ráð fyrir, að gjaldeyrisviðskiptabankarnir varðveiti þann gjaldeyri, sem þeim er seldur, en selji Seðlabankanum þær upphæðir, sem eru umfram eðlilegar viðskiptaparfir, telji hann nauðsyn bera til. Er rætt nánar um þetta hér að framan.

Undanþágur frá söluskyldu gjaldeyris til hérlends banka geta verið margvíslegar, svo sem þegar um er að ræða gjaldeyrisaflandi aðila, sem bera kostnað í erlendum gjaldeyri, t. d. við sölustarfsemi, sem eðlilegt er að greiðist af gjaldeyristekjum. Sama gildir um kaup á vörum með umboðslaunum. Í 4. mgr. er gert ráð fyrir, að gjaldeyriseftirlitið fái beina heimild til að veita undanþágu frá skilaskyldunni, en slík heimild er tengd því sviði, sem gjaldeyriseftirlitið starfar á.

Samkvæmt 5. mgr. á ráðuneytið að setja heildarreglur um gjaldeyris skill í reglu-

gerð, svo sem verið hefur og verði þar m. a. nánari reglur um innlenda gjaldeyrisreikninga. Er reiknað með setningu reglugerða um allt svið laganna, nái frumvarpið fram að ganga.

Um 5. gr.

Í 1. mgr. er vísað til laga nr. 10/1961 um Seðlabankann, en í V. kafla þeirra er rétt um rétt gjaldeyrisviðskiptabanka til að versla með erlendan gjaldeyri.

Í 2. mgr. er bönkunum falin ákveðin verkefni og þeir m. a. skyldaðir til að veita gjaldeyriseftirlitinu þær upplýsingar, sem það telur sig þurfa. Í núgildandi lögum eru ekki skýr ákvæði um þetta efni, og því talin ástæða til að bæta þar um.

Um 6. gr.

Í 1. mgr. eru ákvæði að mestu samhljóða 1. mgr. 6. gr. laga nr. 30/1960.

Efni 2. mgr. hefur ekki áður verið orðað í lögum. Er gagnlegt að setja ótvírætt ákvæði um svið, sem telja má, að ekki hafi verið sinnt sem skyldi til þessa.

Fyrri hluti 3. mgr. er óbreyttur frá 2. mgr. 6. gr. laga nr. 30/1960.

Með efni seinni hluta 3. mgr. er stefnt að því að auðvelda gjaldeyriseftirliti starfið, þar sem rýmkaður er aðgangur þess að reikningum og öðrum bókhaldsgögnum aðila og heimild veitt til skýrslutöku og að framkvæma nauðsynlegar athuganir á starfsstöðum. Hefur skort beinar heimildir gjaldeyriseftirlitsins í þessum efnum.

Fjórða mgr. gerir ráð fyrir auknum upplýsingaskiptum milli þeirra opinberu aðila, sem á einn eða annan hátt hafa undir höndum upplýsingar, er varða gjaldrysmál. Hér er reiknað með, að létt verði nokkuð þeirri þagnarskyldu, sem hingað til hefur verið litið á, að hvíldi á gjaldeyriseftirlitinu. Í þessu sambandi er rétt að minna á lagabreytingu, er náði fram á Alþingi í desember 1977, sjá 3. gr. laga nr. 63/1977, er skattayfirvöld fengu sérstaka heimild til upplýsingagjafar til gjaldeyriseftirlitsins.

Um 7. gr.

Ákvæði þetta er nýtt. Talin er ástæða til, að fram komi í lögum skýr heimild fyrir Seðlabankann til að fella niður gengisskráningu einhliða, en nauðsynlegar gjaldeyrisafgreiðslur geti þó farið fram í banka, eins og segir í greininni.

Um 8. gr.

Ákvæði greinarinnar er nýtt í gjaldeyrislögum. Hinn 17. mars 1975 gaf ráðuneytið hins vegar út auglýsingu sama efnis, sem byggð var á lögum nr. 30/1960. Ákvæði 3. mgr. er þó alveg nýtt, en er í samræmi við þá framkvæmd, sem verið hefur.

Um 9. gr.

Ákvæðið er fyllra en samsvarandi ákvæði í 5. gr. laga nr. 30/1960. Í stað ríkisstjórnarinnar er Seðlabankanum nú falið að setja reglur með auglýsingu í Lögbirtingablaðinu. Frumkvæði um reglur á þessu sviði kemur fyrst og fremst frá bankanum og er breyting á orðalagi í samræmi við það.

Um 10. gr.

Það er nauðsynlegt, að lántökur gjaldeyrisviðskiptabankanna erlendis séu innan þeirra marka, sem eðlilegar viðskiptaþarfir krefjast, og ekki umfram það, sem svarar erlendum innstæðum þeirra á sama tíma. Er nauðsynlegt, að Seðlabankinn, svo og viðskiptaráðuneytið geti fylgst með slíkum lántökum viðskiptabankanna, eins og vikið var að í athugasemdum að framan.

Um 11. gr.

Bein heimild hefur ekki verið um þessa gjaldskrá í lögum, en hún samín og sett í reynd eins og segir í greininni.

Um 12. gr.

Í greininni er gert ráð fyrir, að erlendar lántökur séu háðar samþykki viðskiptaráðuneytisins og þær fari eftir reglum, sem það setur, að höfðu samráði við Seðlabankann. Í 7. gr. gildandi laga er gert ráð fyrir, að til erlendra lántaka þurfi samþykki ríkisstjórnarinnar. Þó eru lántökur til skemmri tíma en eins árs háðar reglum sem ríkisstjórnin setur. Hefur Gjaldeyrisdeild bankanna haft með höndum framkvæmd þessa ákvæðis. Lántökur til lengri tíma en eins árs hafa verið háðar samþykki ríkisstjórnarinnar, að fengnum tillögum langlánanefndar. Viðskiptaráðuneytið hefur annast afgreiðslur leyfa fyrir langlánnum (yfir 12 mánuði), og þykir eðlilegt, að ákvarðanir séu hjá ráðuneytinu, þótt meiri hátt mál verði borin undir ríkisstjórnina.

Í 4. mgr. er tekið fram, að erlendar lántökur Seðlabankans falli ekki undir ákvæði greinarinnar, og um þær gildi áfram reglur 20. gr. laga nr. 10/1961, svo sem eðlilegt er.

Um 13. gr.

Í greininni eru mikilvæg ákvæði um tilhögun útflutningsleyfa. Efni greinarinnar er það sama og fram kemur í hluta 8. gr. laga nr. 30/1960. Þó er í stað ríkisstjórnar nú ætlast til, að viðskiptaráðuneytið fari með ákvörðunarvaldið, enda hefur öll framkvæmd þeirra mála verið hjá því. Þá er talin ástæða til að taka fram, að ákvæðið nái ekki aðeins til vara heldur einnig til hvers konar tækja, og er það í samræmi við framkvæmdina undanfarin ár, þó ekki hafi komið skýrt fram í lögum. Eldri úrelt ákvæði eru felld niður.

Um 14. gr.

Greinin er að mestu í samræmi við gildandi ákvæði sbr. 10. gr. laga nr. 30/1960 og lög nr. 104/1978. Ríkisstjórnin ákveður, hvernig leyfisgjaldinu skuli varið.

Í gildandi lögum er gert ráð fyrir, að allt að þriðjungur leyfisgjaldsins megi renna til gjaldeyrisviðskiptabankanna, eftir nánari ákvörðun ríkisstjórnarinnar, til að standa straum af kostnaði við úthlutun leyfa, en afgangur renni í ríkissjóð.

Um 15. gr.

Ákvæðið er nýtt og heimilar það einhliða ákvörðun gjaldeyriseftirlitsins til að stöðva gjaldeyrisölu til þeirra, sem að þess mati hafa brotið settar gjaldeyrisreglur eða ekki farið að fyrirmælum þess, svo sem við upplýsingagjöf og skýrslugerðir. Talin er ástæða til, að þólandi gjaldeyrisstöðvunar geti borið ákvörðun gjaldeyriseftirlitsins undir ráðuneytið.

Það hefur alla tíð háð gjaldeyriseftirlitinu í starfi að geta ekki gripið fljótt til virkra aðgerða, ef fyrirmælum gjaldeyrisyfirvalda er ekki sinnt. Litið er svo á, að stöðvun á gjaldeyrisölu eða hótun um hana sé áhrifaríkasta aðgerðin.

Um 16. gr.

Greinin er samhljóða 11. gr. laga nr. 30/1960. Vakin er þó athygli á ákvæðum 4. mgr. 6. gr.

Um 17. gr.

Greinin er að mestu samhljóða 12. gr. laga nr. 30/1960, en dagsektarákvæði hafa þó verið felld niður, þar sem þau eru ekki talin hafa neina raunhæfa þýðingu og hefur aldrei verið beitt í þessu sambandi. Þá er hámark sektarákvæðis hækkað í 15 milljónir.

Um 18. og 19. gr.

Þarfnast ekki skýringa.